

"4K" MODELI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KREATIV FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH

Najimatdinov Muxtar Koshkinbay uli

Osiyo Xalqaro Universiteti Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim) mutaxassisligi 1 kurs magistr

X.X.Erlepesova

Nukus davlat pedagogika instituti Umumiy pedagogika va psixologiya kafedrasi assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim sinflarida o'quvchilarning 4K modeli (kreativlik, kritik fikrlash, kommunikatsiya va kollaboratsiya) asosida ta'lim berish metodikasi yoritilgan. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda eksperimental tahlillar asosida metodikaning samaradorligi ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: 4 k modeli, kritik fikrlash, kreativ fikrlash, kommunikatsiya.

Boshlang'ich ta'lim – shaxs shakllanishi davrining eng muhim bosqichi. Bu davr bola ong ostida olamni anglash, tasavvur va bilimlar poydevorini tiklash pallasi bo'lgani uchun ham nozik e'tibor talab etadi. Ayni shu pallada bola o'zida "o'quvchi shaxsi"ni yaratadi, maktabga va ta'lim olishga nisbatan qiziqishni, mehrni tuyadi, ilm yo'lidagi kelgusi natijalar uchun kuch to'plashni boshlaydi. Bu esa, zamonaviy pedagogika oldidagi doimiy va murakkab masala sifatida darsliklarning g'oyaviy, tarbiyaviy va ma'rifiy saviyasiga jiddiy yondashishni talab etadi.

Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida o'qitish metodikasini takomillashtirish vazifasi belgilangan. Shunga muvofiq, darsliklarni yangilash bo'yicha muayyan ishlar bajarildi va endilikda boshlang'ich sinf o'quvchilari yangi avlod darsliklari asosida ta'lim olmoqda. Darsliklarning asosiy xususiyatlaridan biri – ularning 4K tamoyili asosida ishlab chiqilganidadir. Ya'ni bu tamoyilda quruq ma'lumotlarni yodlatish yoki shunchaki o'qish va yozishni o'rgatish bilan cheklanilmaydi.

Zamonaviy ta'lim tizimida kreativ fikrlashni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish ularning kelajakdagi o'qish va hayotiy faoliyatida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi.

"4K" modeli zamonaviy ta'limda qo'llaniladigan asosiy kompetensiyalarni ifodalaydi. Ushbu model quyidagi to'rtta asosiy komponentdan iborat:

1. Kritik fikrlash (Critical Thinking) - Muammolarni analiz qilish, tahlil qilish va yechim topish qobiliyati. Bu ma'lumotlarni tahlil qilish, uning dolzarbligi va ishonchligini baholash va asosli mulohazalar yoki qarorlar qabul qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

2. Kommunikatsiya (Communication) - Fikrlarni aniq va samarali ifodalash, tinglash va muloqot qilish qobiliyati.

3. Hamkorlik (Collaboration) - Jamoa ishida faol ishtirok etish, boshqalar bilan hamkorlikda ishlash qobiliyati. Hamkorlik umumiy maqsadlarga erishish uchun boshqalar bilan samarali ishlashni o'z ichiga oladi. Bu jamoada ishlash, faol tinglash, nizolarni hal qilish va murosaga kelish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. 4. Kreativlik (Creativity) - Yangi va original g'oyalarni yaratish, muammolarni noan'anaviy usullarda hal qilish qobiliyati. O'quvchilar o'z maqsadlariga erishish uchun yangi yondashuvlarni qo'llashni o'rganadi, innovatsion yechimlarni ishlab chiqadilar va ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'ladi. Kreativlik (Ijodkorlik) ko'nikmasi quyidagilardan iborat:

- qiziquvchanlik - tevarak-atrofdagi olamga qiziqish va u haqida ko'proq bilishga
- intilish, dunyo obyektlari o'rtasidagi sabab-natija munosabatlarini aniqlash, axborotni mustaqil izlash va o'z savollariga javob topish qobiliyati;
- tasavvur -ko'plab original va nostandart g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyati;
- optimallashtirish - maqsadga tez va samarali erishish uchun bir nechta usullarni
- solishtirish qobiliyati;
- g'oyalarni rivojlantirish - g'oyalarni turli nuqtayi nazardan baholash, ularning kuchli va zaif tomonlarini izlash, o'zgaruvchan sharoitlarda va yangi ma'lumotlarning paydo bo'lishida o'z faoliyatini tezda qayta qurish qobiliyati.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlashini rivojlantirish ularning quyidagi jihatlarda rivojlanishiga yordam beradi:

- Muammolarni hal qilish qobiliyati: Kreativ fikrlash o'quvchilarga muammolarni turli nuqtai nazarlardan ko'rib, ularga noan'anaviy yechimlar topish imkoniyatini beradi.

- Ijodiy yondashuv: O'quvchilar yangi g'oyalar va yechimlar yaratishda ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishadi.

- Mustaqil fikrlash: Kreativ fikrlash o'quvchilarni mustaqil fikr yuritishga va o'z fikrlarini himoya qilishga o'rgatadi.

- Ijodiy topshiriqlar: O'quvchilarga ijodiy topshiriqlar berish orqali ularning kreativ fikrlashini rivojlantirish. Masalan, ularga yangi qahramon yaratish, hikoya yozish yoki rasm chizish topshirilishi mumkin.

- Muammoli vaziyatlar: O'quvchilarni muammoli vaziyatlarga solish va ularga turli yechimlar topishni taklif qilish. Bu ularning kritik va kreativ fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi.

- Guruhli loyihalar: O'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lib, ularga ijodiy loyihalar topshirish. Bu ularning hamkorlikda ishlash va birgalikda kreativ yechimlar topish qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi.

- Muhokama va fikr almashish: O'quvchilarni muhokama qilishga va bir-birlarining fikrlarini tinglashga undash. Bu ularning kommunikatsiya qobiliyatlarini rivojlantirish bilan birga, kreativ fikrlashini ham oshiradi.

- Interfaol dasturlar: O'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish uchun interfaol dasturlar va ilovalardan foydalanish. Masalan, virtual laboratoriyalar, ijodiy dasturlar va o'yinlar.

- Multimedia vositalari: O'quvchilarga multimedia vositalari yordamida ijodiy loyihalar tayyorlashga imkoniyat yaratish. Bu ularning kreativlik qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi.

"4K" modeli asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlashini rivojlantirish usullari ularning ijodiy qobiliyatlarini oshirish, muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirish va mustaqil fikr yuritishga o'rgatishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu modelni qo'llash orqali o'quvchilar nafaqat kreativ fikrlashni, balki boshqa asosiy kompetensiyalarni ham rivojlantirishadi. Shunday qilib, mamlakatimizda boshlang'ich sinf o'quvchilarining 4K modeli bo'yicha ko'nikmalarini tarkib toptirish boshlang'ich ta'lim sifatiga erishishning zamonaviy va innovatsion istiqbolli yo'nalishlaridan biri ekanligini belgilab olish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Adabiyotlar:

1. Fisher, R. (2005). Teaching Children to Think. Nelson Thornes.
2. Robinson, K. (2011). Out of Our Minds: Learning to Be Creative. Capstone.
3. Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times. Jossey-Bass.
4. Sirojiddinova, F., & Maxmudova, F. (2024). ZAMONAVIY TA'LIM MAZMUNINI 4K MODELINI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH. Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal, 1(4), 254–257.

5. Ходиева, Г. (2024). Boshlang'ich ta'lim tizimida 4 k modeli kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari xususida . Наука и инновации, 1(1), 261–264.
6. Norov, I. (2024). TEACHING INDEPENDENT VOCABULARY BASED ON MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES. Fan va Tadqiqot Samaralari, 1(1), 27-33.
7. Norov, I. (2024). MUTUAL INTEGRATION OF SUBJECTS IN PRIMARY EDUCATION. Нововведения Современного Научного Развития в Эпоху Глобализации: Проблемы и Решения, 2(5), 6-8.

